

RESPUBLİKAMIZDA DƏRİN QATLARIN KARBOHİDROGEN POTENSİALININ ÖYRƏNİLMƏSİNDƏ KOMPLEKS GEOFİZİKİ KƏŞFİYYATIN ROLU

R.Əhmədov, F.Baxşiyev, R.Şərifov

Azərbaycan, “Geofizika və geologiya İdarəsi”

Dərin regional tədqiqatlar zamanı əks olan (ƏDÜ) və sınaq dalğaları üsulundan (SDÜ) istifadə edilmişdir. Bu və ya digər üsulun tətbiqi rayonun seysmogeoloji şəraitindən asılı olaraq aparılır. Dərin qatların öyrənilməsi kimi əksər regional məsələlərin həlli zamanı əsasən üstünlük sınaq dalğaları üsuluna verilir, hansı ki, əks olan dalğalarla işləyərkən udulma hesabına daha dərin qatlardan əksolmalar almaq mümkün olmur. Lakin bir məsələ də ondadır ki, sınaq dalğaları kiçik qalınlıqlı layları öyrənməyə imkan vermir. Əks olan dalğaların tətbiqi zamanı isə eyni bir seysmoqramda bütün mümkün horizontlardan alınan əksolmaları görmək mümkündür. Əsas məsələlərdən biri də odur ki, alınmış seysmik məlumatların daha dəqiq interpretasiyası, yalnız tədqiq olunan horizontların orta sürətləri məlum olduğu halda mümkündür. Daha dərin yatan horizontların sürət xarakteristikasının öyrənilməsində əsas metod isə (lazımi intervala qazılmış quyular olmadığı halda) seysmik kəşfiyyatdır. Ona görə də dərin regional tədqiqatlar zamanı sınaq dalğa üsulu ilə yanaşı, eyni zamanda yer qabığının daxili strukturunu daha detallı öyrənməyə imkan verən əks olan dalğaları üsulundan da istifadə olunmalıdır. Ümumiyyətlə regional tədqiqatlar kompleks şəkildə, həm qravimetrik, maqnitometrik, həm də seysmik kəşfiyyat üsullarının tətbiqi ilə aparılmalıdır.

Eyni zamanda dərin qatların geoloji quruluşunun öyrənilməsində başlıca məqsədlərdən biri də karbohidrogenlərin əmələ gəlməsi və miqrasiyası kimi önəmli məsələlərin həllidir. Bu məqsədlə Geofizika və geologiya İdarəsi tərəfindən müxtəlif illərdə Respublikanın qərbindən şərqinə doğru, Xəzər dənizində regional profillər boyunca kompleks geofiziki tədqiqat işləri aparılmışdır. Aparılmış kompleks geofiziki tədqiqatlar nəticəsində quru ərazilərin bəzi rayonlarında daha dərin qatlardan məlumatlar alınmış, qismən Mezokaynozoy çöküntülərinin tektonik quruluşu öyrənilmişdir. Hətta Azərbaycanın quru ərazisində ilk dəfə olaraq ÜDN üsulu ilə 10-11 km, bəzi hallarda isə 12-15 km dərinlikdən əksolmalar alınmışdır. Sınaq və əks olunan dalğaların kompleks təhlili əsasında Yura çöküntülərinin səthinə uyğun gələn davamlı horizontları izləmək, hətta lokal sahələrdə Yuradaxili çöküntülərdən əksolmalar alınmışdır.

Daha dərin yatan layların ana süxur rolunu oynaması, karbohidrogenlərin generasiyası və miqrasiyası, eləcə də yuxarıda yatan kollektor layların məhsuldarlığının qiymətləndirilməsi dəniz və quru ərazilərində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dənizdə və quruda yerləşən yataqlarımızda dərin laylardakı qaz-kondensatın mövcudluğu dərin qatların perspektivliyini gündəmə gətirir.